

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 108/07

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 21. júna 2007 predbežne prerokoval sťažnosť E. H., D., zastúpenej JUDr. V. J., Advokátska kancelária, Ž., ktorou namieta porušenie práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 282/2006 z 29. novembra 2006, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť E. H. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 3. apríla 2007 doručená sťažnosť E. H. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ resp. „dovolací súd“) sp. zn. 4 Cdo 282/2006 z 29. novembra 2006.

Z obsahu sťažnosti sťažovateľky a pripojených príloh vyplývajú nasledovné relevantné skutočnosti.

Sťažovateľka podala 31. októbra 2003 Okresnému súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) návrh, ktorým sa domáhala vydania rozhodnutia o zabezpečení dôkazu výsluchom navrhovaných svedkov a negatívneho určenia, že odporkyňa K. A. nie je vlastníčkou pozemku parc. č. 102/2 o výmere 41 m², zastavaná plocha v katastrálnom území D., okres Ž.

Okresný súd rozsudkom č. k. 13 C 117/2003-28 z 22. marca 2005 návrh sťažovateľky zamietol „...v podstate na tom skutkovom základe, že sťažovateľka ako navrhovateľka v konaní nepreukázala naliehavý právny záujem na vydaní určovacieho výroku. Preto prvostupňový súd nevykonal ani navrhované dôkazy“.

Sťažovateľka uviedla, že: „Prvostupňový súd pristúpil k vydaniu rozsudku bez toho, že by sťažovateľke ako účastníkovi konania umožnil využiť jej procesné právo podľa § 118 ods. 3 OSP - právo záverečnej reči, čím jej svojim postupom odňal konať pred súdom.“

Na odvolanie sťažovateľky Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 6 Co 462/2005 z 21. júna 2006 prvostupňový rozsudok potvrdil. Podľa názoru sťažovateľky «odvolací súd sa nezaoberal odvolaním v celom jeho podanom rozsahu. Predovšetkým nezhodnotil ani nevyhodnotil prezentovaný právny názor navrhovateľky na existenciu „naliehavého právneho záujmu“ opísaného v odvolaní. V odôvodnení svojho rozsudku síce spomenul v písomnom odvolaní sťažovateľky vytknutú procesnú vadu neumožnenia „záverečných rečí“, ale inak sa s touto otázkou ako procesnou vadou prvostupňového konania vôbec nezaoberal. Proste v rozsudku iba konštatoval, že rozhodnutie prvostupňového súdu je vecne správne, ale inak rozsudok v konfrontácii s podaním odvolaní pôsobí neúplné a nepresvedčivo.»

Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka 25. septembra 2006 najvyššiemu súdu dovolanie z dôvodov uvedených v ustanovení § 241 ods. 2 písm. a), b) a c)

Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), keď účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom [§ 237 písm. f) OSP], konanie bolo postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a rozhodnutie spočívalo na nesprávnom právnom posúdení veci. Sťažovateľka uviedla, že dovolací súd podané dovolanie odmietol „...z dôvodu § 243b ods. 4 v spojení § 218 ods. 1 písm. c) OSP ako dovolanie smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému je tento opravný prostriedok neprípustný. Podľa dovolacieho súdu v danom prípade prípustnosť dovolania nemožno vyvodit' z ustanovenia § 238 OSP a iné vady konania v zmysle § 237 OSP neboli dovolacím súdom zistené“.

Sťažovateľka sa s právnym názorom najvyššieho súdu nestotožnila, lebo: „Tým, že súd neumožní účastníkovi realizáciu procesného práva vyplývajúceho z ust. § 118 ods. 3 OSP, vážne zasiahne do objektívnosti súdneho konania, jeho práva na spravodlivé prejednanie právnej veci pred súdom a tým na objektívne, nestranné a spravodlivé súdne konanie ako určitého procesného celku.“

Sťažovateľka ďalej uviedla, že: «Právo záverečnej reči je procesným právom konania nielen na prvom stupni, ale aj právom v odvolacom konaní (§ 211 ods. 3 OSP „Ak tento zákon neustanovuje inak, pre konanie na odvolacom súde platia primerane ustanovenia o konaní pred súdom prvého stupňa“), čo v podstate znamená jeho neodňateľnosť aj v odvolacom konaní.

Sťažovateľka si myslí, že právny názor porušovateľa vyslovený v dovolacom konaní a prenesený do jeho rozhodnutia o odmietnutí sťažovateľkou podaného dovolania, spočívajúci v tom, že poskytnutie práva záverečnej reči v odvolacom konaní zhojilo jeho odňatie v konaní pred súdom prvého stupňa, nemá oporu v zákone, ale ani v právnej teórii či praxi.»

Podľa právneho názoru sťažovateľky: „Postup a rozhodnutie porušovateľa v dovolacom konaní napĺňa skutkovú podstatu porušenia čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Porušenie ľudského práva sťažovateľky zabezpečeného Dohovorom vidí sťažovateľka v tom, že jej ako účastníčke konania bolo postupom porušovateľa:

- *zabránené predniesť v prejednávanej veci pred všeobecným súdom osobné vyjadrenie a to jak sťažovateľkou osobne tak i jej právnym zástupcom.*
- *porušená zásada kontradiktórnosti konania, keď v konaní bolo odmietnuté vykonanie navrhovaných dôkazov na preukázanie jej tvrdení, a zamietnutím návrhu na zabezpečenie dôkazu výsluchom svedkov, možnosť ich vykonania v budúcnosti zanikla, pretože svedkovia zomreli.*
- *súdy neprejednali právnu vec riadne a v celom rozsahu, ale bez riadneho a presvedčivého dokazovania sa uspokojili iba s prijatím záveru o tom, že nebol v konaní preukázaný naliehavý právny záujem.*“

Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd sťažnosť prijal a po jej prerokovaní vyslovil, že: „...*Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením č. k.: 4 Cdo 282/2006 zo dňa 29. novembra 2006 porušil ľudské právo sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.*“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd

právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, alebo keď preskúmanie označeného postupu (rozhodnutia orgánu štátu) v rámci predbežného prerokovania vôbec nesignalizuje možnosť porušenia základného práva alebo slobody sťažovateľa, realnosť ktorej by bolo potrebné preskúmať po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie (napr. I. ÚS 66/98, II. ÚS 101/03, I. ÚS 27/04, I. ÚS 25/05).

Podľa názoru ústavného súdu treba sťažnosť podanú sťažovateľkou považovať za zjavne neopodstatnenú v celom rozsahu.

Primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až 50) je čl. 46 ods. 1 ústavy. Zároveň podľa čl. 46 ods. 4 ústavy podmienky a podrobnosti o tejto ochrane ustanoví zákon, resp. v zmysle čl. 51 ods. 1 ústavy je možné domáhať sa práv podľa čl. 46 ústavy len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú.

K problematike práva na spravodlivý proces je potrebné uviesť, že okrem prístupu k súdu sa čl. 46 ods. 1 ústavy priznáva aj určitá kvalita súdneho konania, inak povedané, spravodlivý proces.

Ústavný súd už uviedol, že: „Predpokladom uplatnenia práva na spravodlivý proces, ktoré sa zaručuje čl. 6 ods. 1 dohovoru, je nezávislosť a nestrannosť súdu. Formuláciou

uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru.“ (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch (...).

Pokiaľ sťažovateľka namieta porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd predovšetkým zdôrazňuje, že jeho ingerencia do výkonu právomoci všeobecných súdov je opodstatnená len v prípade nezlučiteľnosti ich rozhodnutí a postupov, ktoré ich vydaniu predchádzali, s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (*mutatis mutandis* I. ÚS 74/02, I. ÚS 236/03, IV. ÚS 164/04, IV. ÚS 216/05).

Ústavný súd v rámci svojej predchádzajúcej rozhodovacej činnosti opakovane vyslovil, že posúdenie akejkoľvek skutkovej a právnej otázky všeobecným súdom by sa mohlo stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu len v prípade, ak by závery, ku ktorým všeobecný súd dospel, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne.

V relevantnej časti svojho rozhodnutia najvyšší súd uviedol, že: «Dovolací súd preskúmal prípustnosť dovolania aj z hľadísk uvedených pod písmenami a) až g) ustanovenia § 237 O. s. p., nezistil však existenciu žiadnej podmienky prípustnosti dovolania uvedenej v tomto zákonnom ustanovení, aj keď dovolateľka vo svojom dovolaní vadu v zmysle ustanovenia § 237 písm. f) O. s. p. namietala. Dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia, je taký vadný postup súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odníme možnosť pred ním konať a uplatňovať procesné práva priznané mu za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práva. (...) Žalobkyňa v dovolaní namietala, že súdy jej (i jej právnomu zástupcovi) znemožnili realizáciu procesných práv zhrnúť na záver svoje návrhy a vyjadriť sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci (§ 118 ods. 3 O. s. p). (...) Z obsahu spisu vyplýva, a možno súhlasiť s

tvrdením žalobkyne, že súd prvého stupňa po skončení dokazovania, bez záverečných rečí účastníkov konania (aj žalovanej a jej právneho zástupcu) pristúpil k vydaniu rozhodnutia, t. j. v danej veci zamietnutiu žaloby, avšak to nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 241 ods. 2 písm. a) O. s. p., lebo na odvolacom súde na odvolacom pojednávaní dňa 21. júna 2006 (č. l. 47 spisu) mala možnosť realizovať toto svoje právo a predniesť „záverečnú reč“ prednesením jej návrhov, vyjadriť sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci, čo však neurobila (ani je právny zástupca). Odvolací súd teda vytvoril žalobkyni možnosť zhrnúť skutkové a právne závery, z ktorých vyvodzovala opodstatnenosť jej žaloby. Taktiež nevykonanie všetkých dôkazov podľa návrhov alebo predstáv účastníka nie je postupom, ktorým súd odňal účastníkovi možnosť konať pred súdom, lebo rozhodnutie o tom, ktoré dôkazy budú vykonané, patrí výlučne súdu a nie účastníkovi konania (§ 120 ods. 1 O. s. p.). Ak súd niektorý dôkaz nevykoná, môže to viesť nanajvýš k jeho nesprávnym skutkovým záverom a teda v konečnom dôsledku aj k nesprávnemu rozhodnutiu, nie však k odňatiu možnosti pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O. s. p.). So zreteľom na uvedené možno preto zhrnúť, že v danom prípade prípustnosť dovolania nemožno vyvodiť z ustanovenia § 238 O. s. p., a iné vady konania v zmysle § 237 O. s. p. neboli dovolacím súdom zistené. Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie žalobkyne podľa § 218 ods. 1 písm. c) v spojení s § 243b ods. 4 O. s. p., ako dovolanie smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému je tento opravný prostriedok neprípustný, odmietol. Pritom riadiac sa právnou úpravou dovolacieho konania, nezaoberal sa napadnutým rozsudkom odvolacieho súdu z hľadiska jeho vecnej správnosti.»

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že namietané porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru vyvodzuje sťažovateľka z (podľa jej názoru nesprávneho) právneho názoru vysloveného najvyšším súdom, ktorý odmietnutie jej dovolania odôvodnil (aj) tým, že „...poskytnutie práva záverečnej reči v odvolacom konaní zhojilo jeho odňatie v konaní pred súdom prvého stupňa...“. Podľa jej názoru uvedená chyba prvostupňového konania nebola „zhojiteľná“ ani v rámci odvolacieho konania. Ostatné námietky sťažovateľky k priebehu konania pred okresným súdom a krajským súdom vyhodnotil ústavný súd ako súčasť jej celkovej argumentácie na podporu uvedeného, pričom vecná stránka súdneho sporu sťažovateľky nebola dovolacím súdom (iba ktorého rozhodnutie bolo sťažnosťou napadnuté)

z formálnych dôvodov posudzovaná, keďže išlo o dovolací prieskum potvrdzujúceho rozsudku krajského súdu.

Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že ako judikatúra Komisie pre ľudské práva (sťažnosť č. 6172/73, X. v. United Kingdom, sťažnosť č. 10000/83, H v. United Kingdom), tak aj doterajšia judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. v prípade Delcourt, resp. Monnel a Morris) pod spravodlivým súdnym procesom (fair hearing) v žiadnom prípade nechápe právo účastníka súdneho konania na preskúmanie toho, akým spôsobom vnútroštátny súd hodnotil právne a faktické okolnosti konkrétneho prípadu. Európsky súd pre ľudské práva tiež uviedol, že „právo na súd“, ktorého jedným aspektom je právo na prístup k súdu, nie je absolútne a môže podliehať rôznym obmedzeniam. Uplatnenie obmedzení však nesmie obmedziť prístup jednotlivca k súdu takým spôsobom a v takej miere, že by uvedené právo bolo dotknuté v samej svojej podstate. Okrem toho tieto obmedzenia sú zlučiteľné s čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorý garantuje právo na spravodlivé súdne konanie, len vtedy, ak sledujú legitímny cieľ a keď existuje primeraný vzťah medzi použitými prostriedkami a týmto cieľom (napr. Guérin c. Francúzsko, 1998).

Pravidlá týkajúce sa splnenia podmienok konania o dovolaní majú za cieľ zaistiť riadny výkon spravodlivosti a zvlášť rešpektovať princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím. Dotknuté osoby musia počítať s tým, že tieto pravidlá budú aplikované. Jednako tieto pravidlá alebo ich používanie nemôžu týmto osobám zabrániť, aby využili existujúci opravný prostriedok (napr. I. ÚS 4/00, taktiež vec Pérez De Rada Cavanilles c Španielsko, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 28. októbra 1998).

Kompetencie ústavného súdu nenahrádzajú postupy a rozhodnutia všeobecných súdov a nepoužívajú sa na skúmanie namietanej vecnej nesprávnosti, pretože ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo vzťahu k všeobecným súdom. Kritériom pre rozhodovanie ústavného súdu musí byť najmä spôsob, akým malo byť zasiahnuté do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou zaručených základných práv alebo slobôd a v spojitosti s tým zistenie, že v okolnostiach prípadu ide o zásah, ktorý zjavne viedol k obmedzeniu, resp. odopretiu základných práv alebo slobôd.

Ústavný súd v uvedenej súvislosti ďalej poznamenáva, že na posúdenie prípustnosti dovolania je zásadne príslušný dovolací súd. Skutočnosť, že sťažovateľka zastáva iný právny názor než prijal v tejto veci najvyšší súd, nemôže viesť k záveru o jeho zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti, a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor najvyššieho súdu svojím vlastným. O svojvôli pri výklade alebo aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom, v tomto prípade najvyšším súdom, by bolo možné uvažovať vtedy, ak by sa jeho názor natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (*mutatis mutandis* I. ÚS 115/02). Podľa ústavného súdu však posúdenie prípustnosti dovolania zo strany najvyššieho súdu, osobitne jeho závery o možnom „zhojení“ procesných chýb prvostupňového konania v odvolacom konaní (k čomu mala sťažovateľka vytvorené reálne predpoklady), takéto nedostatky nevykazuje. Naopak ním vyslovené závery sú súčasťou konštantnej súdnej praxe všeobecných súdov (pozri napr. R 39/93).

Pokiaľ sa sťažovateľka s právnym názorom najvyššieho súdu v otázke akceptácie vyslovenej neprípustnosti ňou podaného dovolania nestotožňuje, ústavný súd napokon dodáva, že otázka posúdenia podmienok dovolacieho konania je otázkou zákonnosti a jej riešenie nemôže viesť k záveru o porušení sťažovateľkou označených práv.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd vyhodnotil argumentáciu sťažovateľky odôvodňujúcu porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru ako nedostatočnú na to, aby na jej základe bolo možné v prípade prijatia sťažnosti na ďalšie konanie zistiť a preskúmať spojitosť medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a namietaným porušením označených práv. Napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu nemôže byť v takej príčinnej súvislosti s namietaným porušením práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj preto, že toto porušenie sa nedá vyvodiť iba z určitého výkladu a aplikácie platných procesných noriem upravujúcich postup občianskoprávných súdov v opravných konaniach (podobne aj I. ÚS 66/98, II. ÚS 811/00).

Ústavný súd preto sťažnosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol ako zjavne neopodstatnenú.